

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ПРВ ОДДЕЛ

СЛУЧАЈ ХАЈРУЛАХУ против РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(Жалба бр. 37537/07)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

29 октомври 2015

Оваа пресуда ќе стане конечна според околностите наведени во член 44 § 2 од Конвенцијата. Може да биде предмет на редакциски измени.

Во случајот Хајрулаху против Република Македонија,

Европскиот суд за човекови права (Прв оддел), заседавајќи во Судски совет во состав:

András Sajó, *претседател,*

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Linus-Alexandre Sicilianos, *судии,*

и Søren Nielsen, *секретар на Одделот,*

Расправајќи на затворена седница на 6 октомври 2015 година,

Ја донесе следната пресуда, која беше усвоена на истиот ден:

ПОСТАПКА

1. Случајот беше поведен со жалба (бр.37537/07) против Република Македонија поднесена до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи („Конвенцијата“) од страна на македонски државјанин, г-дин Ферид Хајрулаху („жалителот“), на 13 август 2007 година.

2. Жалителот беше застапуван од г-дин З.Гаврилоски, адвокат од Скопје. Македонската Влада („Владата“) беше застапувана од нејзиниот агент, г-дин К.Богданов.

3. Жалителот се жалеше дека бил држен во изолација и малтретиран од страна на полицијата, дека немало ефективна истрага за неговите наводи за малтретирање, и дека неговата осуда била заснована на признание добиено под принуда.

4. На 1 октомври 2013 година жалбата беше доставена до Владата.

ФАКТИ

I. ОКОЛНОСТИТЕ НА СЛУЧАЈОТ

5. Жалителот е роден во 1985 година. Живее во Германија.

6. Во околу 11:00 часот на 15 јули 2005 година експлодирала противтенковска мина во дворот на полициска станица во Скопје, предизвикувајќи значителна материјална штета.

A. Настаните од 16 август 2005 година

7. На 16 август 2005 година истражен судија од Основниот суд Скопје („судечкиот суд“) издал наредба (*Кри.бр.308/2005* и *ИД.бр.921/05*) за претрес на домот и друг имот што му припаѓал на таткото на жалителот и таткото на Ф.Р. (сообвинет во кривичната постапка што следела, види став 22 подолу), заради основано сомнение дека ќе бидат пронајдени релевантни предмети-доказен материјал што се однесувал на наводи за тероризам и трговија со оружје.

8. Претресот бил извршен во 09:30 часот истиот ден, во присуство на таткото на жалителот и двајца соседи, во својство на сведоци. Според записникот од претресот, што бил потпишан од полициски службеник, таткото на жалителот и сведоците, биле најдени следните предмети: полуавтоматско оружје; рамка со девет куршуми; десет ТНТ куршуми; бавногоречки фитил и детонаторска каписла; аудио лента; ЦД-а; шест фотографии од жалителот и лист со нацртана мапа. На барање на таткото на жалителот, во записникот од претресот било нотирано дека „нему не му е познато потеклото на најдените предмети“, а на барање на присутните сведоци во записникот било нотирано дека „тие немаат забелешки за работата на полициските службеници“. На таткото на жалителот му била дадена потврда за одземените предмети, која тој ја потпишал.

9. Полицискиот службеник којшто го извршил претресот поднел службена белешка, во која ги навел сите погоренаведени предмети

најдени во куќата на таткото на жалителот. Во белешката, меѓу другото, стои:

„Бараното лице [жалителот] не беше најдено и според неговата мајка тоа било во посета, но (мајката) не сакаше да каже точно каде.“

10. Таткото на жалителот бил однесен во полициска станица на информативен разговор. Тогаш демантирал дека оружјето најдено во неговиот дом било негово. Тој навел дека е можно да му припаѓа на жалителот, кого не го имал видено од 14 август 2005 година во 8:00 часот, кога тој (жалителот) го напуштил домот.

11. Според записник за задржување на лице на Министерството за внатрешни работи, од кој копија е приложена во досието, во 00:30 часот на 16 август 2005 година жалителот, којшто претходно немал криминално досие, бил уапсен во близина на трговски центар во населба во Скопје од страна на Р.Ј. и П.М., полициски работници. Во записникот за неговото апсење се наведени следните причини:

„(бидејќи жалителот) не поседуваше никакви документи за идентификација а неговото сомнително движење во близина на објекти кои се цел на извршување на кривично дело).“

12. Во 00:45 часот бил однесен во полициска станица, каде бил задржан до 19:00 часот истиот ден. Како што стои во записникот, жалителот бил информиран за неговите права; се откажал од правото да биде застапуван од адвокат; немал видливи повреди, ниту пак имало било какви знаци на болест, алкохол или зависност од дрога. Жалителот ги потпишал одделно сите четири страници од записникот.

13. Во 19:00 часот на 16 август 2005 година жалителот бил изведен пред истражен судија под сомнение дека бил вмешан во инцидентот од 15 јули 2005 година. Според судскиот записник од тој датум, што бил уредно потпишан од жалителот, тој го разбрал обвинението против него; имал доволно познавање на македонскиот јазик; се откажал од правото на толкувач; и изјавил дека ќе сведочи без

бранител. Во присуство на истражен судија и јавен обвинител меѓу другото жалителот изјавил:

„... (во однос на барањето за истражни дејствија) точно е дека во 23:15 часот на 15 јули 2005 година поставив експлозивна направа, односно тркалзена противтенковска мина, со фитил и детонаторска каписла, во западниот дел на дворот на полициска станица, Б.П.... ја поставив експлозивната направа, го запалив фитилот со запалка, и веднаш избегав дома ... Р.С. ми ја даде експлозивната направа ... Ф.Р. беше со мене цело време ... беше со мене и кога Р.С. ми ја даде противтенковската направа ... би сакал да подвлечам дека се работеше за бавногоречки фитил долг шест до седум метри; требаше долго време за да изгори и да ја активира направата ... исто така би сакал да наведем дека Ф.Р. знаеше дека ќе поставам противтенковска направа во полициската станица Б.П. Тоа му го кажав откако ја добивме направата од Р.С. ... јас и Ф.Р. се согласивме со предлогот од Р.С. (направата да ја поставиме пред полициска станица) и заминавме во правец на Скопје со такси-возило ... Позајмив стара кола од соседот Б., кажувајќи му дека сакам да се повозам. Тој ми ја позајми колата, која не беше регистрирана, и јас (со Ф.Р.) ја земавме направата и ја ставивме долу зад возачкото седиште ... Во 23:15 часот заминав од дома и отидов до колата; ја земав противтенковската направа ... и ја однесов до полициската станица Б.П., како што опишав погоре, а потоа ја активирав (направата). Некоје време по 22:00 часот Ф.Р. ме повика за да се договориме да одиме и да ја поставиме направата. Навистина, Ф.Р. пристигна ... заедно отидовме до колата; заедно ја земавме направата и отидовме пеш во правец на полициската станица Б.П. Јас ја носев торбата со направата. Кога стигнав до полициската станица Ф.Р. си замина: не знам каде отиде. Отидов од задната страна на полициската станица и ја поставив направата. Во врска со оружјето најдено во мојот дом при претресот извршен од полицијата на 16 август 2005 година, поседував полуавтоматско оружје со девет куршуми; не знам ништо за десетте експлозивни предмети, фитилот и детонаторската каписла. Полуавтоматското оружје и куршумите ги имав украдено... пет дена пред експлозијата во полициската станица Б.П.... не го носев оружјето кога ја поставив направата, а телефонот што го имав со себе беше исклучен.”

14. Тој ден истражниот судија донел неколку решенија, со кои го поставил Д.Н., адвокат, да го застапува жалителот; нашол по сопствено барање дека притворот на жалителот бил законски; отворил истрага против жалителот, Ф.Р. и Р.С. (вториот бил од Косово)¹; им определил и триесетдневен притвор. Сите решенија содржеле и поука за правни лекови. Тие му биле доставени на жалителот истиот ден. На неговиот адвокат му биле доставени наредниот ден. Не била поднесена жалба против било кое од овие решенија.

Б. Настаните од 19 август 2005 година

1. Изјави од жалителот пред истражниот судија

15. На 19 август 2005 година, при редовна посета на судија одговорен за извршување на санкции на центарот за притвор во Скопје, жалителот побарал да даде изјава пред истражниот судија. Истиот ден, жалителот дал устен исказ пред истражниот судија во присуство на адвокат поставен по службена должност и јавен обвинител. Како што е посочено во транскриптот од сослушувањето од тој датум, потпишан од жалителот, меѓу другото тој изјавил:

„Ве повикав бидејќи на 16 август 2005 година бев тепан и заплашувач од полицијата за да ме принуди да сведочам. Ме присилуваа да сведочам и ми се закануваа дека ќе бидам убиен откако ќе излезам од затвор. Сите имиња што ги споменаа мене ми се непознати. Не знам ништо за случајот за кој сум обвинет. Никогаш не сум бил во судир со полицијата и не знам што е бомба. Во однос на претресот дома, се работи за лажен доказ. Таму немаше ниту оружје, ниту пак експлозиви. Тоа е сè. Се согласувам да ме застапува адвокатот назначен по службена должност од судот којшто е присутен во моментот. Би сакал да кажам дека од судот не без подложен на било каков притисок. Само бев

¹ Сето упатување на Косово, било на територија, институции или население, во овој текст ќе се сфати во целосна согласност со Резолуцијата 244 на Советот за безбедност на Обединетите нации и без било какви предрасуди за статусот на Косово.

исплашен и во паника заради моето претходно задржување во полициската станица. Всушност бев исплашен кога ја давав изјавата ... мора да кажам дека сè што кажав на 16 август 2005 година пред судијата ми беше наложено од полицијата да го кажам, и бев изложен на голем притисок за да го направам тоа. Сите обвиненија против мене се лажни. Јас не го сторив тоа кривично дело.”

16. На барање од јавниот обвинител да објасни зошто на истражниот судија претходно не му кажал дека полицијата извршила притисок врз него и го тепала, жалителот изјавил:

„Тие навистина ме тепаа и бев под голем притисок за да не кажам ништо на судијата.”

17. Тој понатаму изјавил:

„Постојано ме тепаа додека бев во полиција. Имав (видливи) повреди, но не можев ништо да му кажам на судијата бидејќи полицијата така ми нареди.”

18. Потоа истражниот судија побарал жалителот да ја соблече облеката и да му ги покаже повредите. Како што е внесено во транскриптот, истражниот судија ги опишал повредите на следниот начин:

„Жолтеникаво-кафеава модринка на левата надлактица, во должина од 7cm, со неправилна триаголна форма; видлива темно-црвена модринка на левиот бут, во должина од 15cm, со неправилна правоаголна форма. Обвинетиот се жалеше на остри болки во стапалата, но судот не може да забележи никакви повреди таму ... Светло-жолтеникави модринки и на левото и на десното бедро, во должина од 15cm со неправилна овална форма. Нема други видливи повреди.”

2. Вештачење на повредите на жалителот

19. Истиот ден истражниот судија наредил да се изврши веднаш вештачење врз жалителот за да се утврди типот, потеклото и датумот на повредите.

20. Во 17:00 часот истиот ден две вешти лица (З.Ц. и Г.П.) од Институтот за судска медицина го прегледале жалителот во центарот за притвор. Во деталниот извештај од вештачењето од 19 август 2005 година, вештите лица евидентирале модринки (вкупно дваесет и седум) на грбот, градите, stomachот, двете раце и нозе и левата страна на задникот на жалителот (не биле регистрирани никакви повреди на стапалата на жалителот). Според извештајот, модринките биле претежно зелено-виолетови по боја. Во извештајот понатаму се наведува дека по седум дена модринка станува зелена, а по две седмици жолта. Понатаму, се наведува:

„Имајќи ја предвид изјавата (на жалителот) дека повредите му биле нанесени додека бил задржан во полициската станица на 16 август 2005 година, може да кажеме дека, со оглед на евидентираните карактеристики на повредите (на жалителот), особено нивната зеленкаста боја, (повредите) не можело да бидат нанесени на 16 август 2005 година. Ова од причини што поминале само три дена од тогаш до 19 август 2005 година, датумот на лекарскиот преглед, а модринките не би можеле да попримат таква зеленкаста боја за само три дена. Конкретно, повредите евидентирани при прегледот се од постар датум, барем од најмалку седум дена пред прегледот.

Со оглед на карактеристиките, модринките се главно површински, со исклучок на левата страна на задникот, каде модринките се поинтензивни.”

21. Во лекарскиот извештај се заклучува дека повредите со кои се здобил жалителот биле нанесени со „тапа динамична сила“. Што се однесува до повредите на рацете на жалителот, вештите лица навеле дека истите се последица на притисок од делови на тело, вклучително и раце. Иако не можеле да го утврдат точното средство со кое биле нанесени останатите повреди, сепак навеле дека биле нанесени од удари. Повредите требало да се сметаат за телесни повреди.

В. Кривична постапка против жалителот

22. На 9 септември 2005 година јавниот обвинител поднел обвинителен акт против жалителот и Ф.Р. за кривично дело тероризам. На 26 септември 2005 година бил поднесен обвинителен акт против Р.С. за истото кривично дело.

1. Расправи пред судечкиот суд и изјави на жалителот и сведоците

23. На расправата одржана на 8 ноември 2005 година судечкиот суд одлучил да ги спои двете обвиненија во една постапка. Според земените изјави на тој датум, жалителот, којшто бил застапуван од адвокат по негов сопствен избор, меѓу другото изјавил дека:

„Обвиненијата опишани во обвинителниот акт, што јас го оспорувам, се неточни. Во околу 22:45 часот на 12 август 2005 година, 300 метри пред мојата куќа ... припадници на специјалните (полициски) сили ми скокнаа зад грб и ме ставија во кола ... ме однесоа во шума, не знам точно каде ... Кога ме грабнаа, беа четириестмина или петнаесетмина ... Во шумата возачот се смени, и ми ставија качулка на глава и ме одвезоа далеку во друг правец. Пристигнавме во една куќа, каде ми ја тргнаа качулката од глава; тоа беше луксузна куќа. Ми рекоа да седнам на столица; пристигнаа униформирани лица со маски и други во обична облека. Ме прашаа дали знам зошто сум бил донесен таму, на што одговорив дека не сум сторил ништо лошо. Почнаа да ме навредуваат ... четири лица почнаа да ме тепаат со пластични шишиња и гумено црево. Во куќата останав три дена. За тоа време, додека рацете и нозете ми бвеве врзани со лисици, бев држен под вода во базен. Голем човек се обидуваше да ме присили да признаам за полициската станица, на што одговорив ‘што да признаам за полициската станица?’. Кога ме извадија од базенот, други лица продолжија да ме тепаат. Ми наредија да признаам дека сум поставил бомба во полициската станица Б.П. Им кажав дека не сум го сторил тоа ... во куќата донесоа и куче. Кучето ништо не ми направи. Ме држеа под вода во базенот уште три или четири пати ... мислам дека бевме во Велес ... Истите униформирани лица, коишто носеа маски, ме донесоа [во близина на трговскиот центар во Скопје, види точка 11

погоре] и ми рекоа да одам дома. Наоколу имаше други луѓе. Бев мокар и не можев да одам. Лица во обична облека без униформи и ли маски ми ставија лисици и ме однесоа во полициска станица К. Ми удрија две шлаганици и почнаа да ме испрашуваат за бомбата во полициска станица Б.П. Им кажав дека не знам ништо ... Ме прашаа дали ги познавам Р.С. и Ф.Р., и јас реков дека не ги познавам. Во полициска станица К. останав од 15 август до ноќта на 16 август, кога ме изведоа пред истражниот судија. Нотирам дека додека бев во куќата во Велес ми беше даден празен лист хартија што морав да го потпишам бидејќи ме тепаа. Во Велес мислам дека потпишав три празни листови хартија и сигурен сум дека ги видов тие листови хартија во полициската станица како се предаваат меѓу полициските службеници. И истражниот судија ми ги покажа. Кога судијата ги имаше тие не беа повеќе празни, но не се сеќавам што имаше напишано на нив. Во Велес ми беше наредено да кажам 'признај дека ти си ја поставил бомбата и ќе те пуштиме, ќе те однесеме дома'.

На 16 август 2005 година ... на истражниот судија не можев да му кажам дека полициски службеници ми се имаа закането, бидејќи тие ми рекоа дека ќе го убијат моето семејство. Она што му го кажав на истражниот судија на 16 август 2005 година беше тоа што полициските службеници во Велес ми рекоа да го изјавам. Она што го кажав на истражниот судија беше измислено од полициските службеници ... сакам да кажам дека бев исплашен бидејќи додека бев во Велес слушнав извици и гласови како велат 'го фативме татко му', па бев убеден дека го имаат фатено и измачувано мојот татко. Потоа ми беше кажано од полицијата дека го привеле и однеле татко ми во полициска станица П., дека во мојата куќа пронашле оружје, и дека татко ми признал дека нему му припаѓало. Тоа беше трик на полицијата."

24. Жалителот понатаму одрекувал дека го познава Ф.Р. Тој изјавил:

„Сега првпат го видов. Не го познавам; не знам каде живее, не знам ништо за него. Не го познавам Р.С. ниту пак било кога сум слушнал за него ...”

25. Тој понатаму изјавил:

„На 16 август 2005 година истражниот судија ме праша за оружје, пушка и проектили. Бев шокиран. Истражниот судија ми кажа дека сите тие предмети биле најдени во мојата куќа. Ја видов потврдата за предметите што биле запленети. Не знам кој ја потпишал ... (откако му е покажана потврдата): истражниот судија не ми ја покажа потврдата. Тогаш ја видов првпат. Потписот на неа не му припаѓа на татко ми. Предметите во потврдата кои судијата ги прочита гласно не се најдени во мојата куќа ... [На обвинетиот му е покажана белешка која упатува на Голема Албанија и тој рече]: Можеби сум ја напишал јас, не се сеќавам. Можеби некој од училиштето ја напишал. Била најдена во мојата куќа. Јас ја нацртав, тоа беше игра. Зборовите на картата, збунет сум; зборовите 2010 џихад, Рида; преведувачот вели дека следното е напишано на картата: Голема Албанија, џихад, Држава Илирида, Алах Акбар ... можеби сум ја нашол картата а можеби сум ја нацртал. Не знам што значи таа карта, тоа беше игра ...”

26. Жалителот одрекол дека зборувал на својот мобилен телефон со Ф.Р. и Р.С. Неговиот телефон бил одземен од полицијата додека бил во Велес. Тој потврдил дека на 15 јули 2005 година го имал својот мобилен телефон и одрекол дека Р.С. му се јавил тој ден. Тој понатаму изнел:

„... дента (15 јули 2005) ... додека седев со моите пријатели слушнавме експлозија. Сите излеговме надвор да видиме што се случило. Имав гости. Некој рече дека се срушил мост, подоцна некој рече дека бил лансиран проектил врз полициска станица Б.П. ... Во 23:00 часот, времето на експлозијата, бев во мојата населба. Кога се случи експлозијата не го имав мобилниот телефон – се полнеше. Кога пристигнав дома, видов дека нема пропуштени повици.”

27. На прашањето од јавниот обвинител зошто во текот на распитот на 19 август 2005 година не кажал за киднапирањето на 12 август 2005 година и за подоцнежната серија настани, жалителот изјавил:

„Не му кажав на истражниот судија бидејќи полициските службеници во Велес ми рекоа дека не треба ништо да кажам. Она што го кажав денес

го кажав и на 19 август 2005 година, но судијата не го евидентираше ... го потпишав записникот (од 19 август 2005 година), но не го прочитав. Не знам зошто судијата не го евидентирал целиот настан во Велес и потоа во полициската станица К. ...”

28. Понатаму, жалителот именува четири лица, вклучително и извесни А.А. и С.А., со кои наводно бил во критичното време на 15 јули 2005 година. Во врска со тоа тој побарал од судот да ги сослуша тие сведоци.

29. Откако судот ја прочитал неговата изјава од 16 август 2005 година дадена во предистражната постапка, жалителот потврдил дел од таа изјава посочувајќи дека разузнавачката служба му се имала заканувано за да го присили да ја даде изјавата.

30. Таткото на жалителот изјавил дека полицијата извршила претрес на неговиот дом во негово отсуство и дека бил принуден да го потпише записникот од претресот и потврдата за одземени предмети. Тој потврдил дека картата на „Голема Албанија“ му припаѓа на жалителот. На крај, тој изјавил дека на 15 јули 2005 година, во времето на експлозијата, жалителот бил во куќата.

31. На расправата од 29 ноември 2005 година, на жалителот му била покажана картата на „Голема Албанија“, која жалителот потврдил дека ја нашол во неговото училиште. Потоа му биле покажани фотографии од него во воена униформа со митралез. Во врска со ова, жалителот изјавил дека фотографиите биле направени по повод верски празник кога било можно, за одредена цена, да се биде фотографиран со таква униформа.

32. Судечкиот суд исто така земал усни докази од А.А. и С.А. С.А., меѓу другото, изнел:

„На 15 јули 2005 година, како и на било која друга ноќ, сретнавме пријатели надвор, затоа што беше многу жешко. Таа ноќ [жалителот] беше со нас ... таа вечер (беа присутни следните) јас, С., М.Ј., како и А. ... Околу 23:00 часот бевме надвор. Во 23:20 часот или 23:30 часот сите бевме надвор, вклучувајќи го и С.А. Сакам да кажам дека и многу други

луѓе беа таму. Потоа, имаше експлозија, сите излегоа, не знаевме што се случува. Во моментот на експлозијата, [жалителот] беше со нас ... Десет минути подоцна некој излезе од куќата велејќи дека видел на телевизија дека бомба експлодирала во полициска станица Б.П. Останавме таму и разговаравме. [Жалителот] беше таму, исто така. На 12 август 2005 година забележавме дека [жалителот] го нема. Тој не беше таму ниту на 13-ти. На 13 август 2005 година татко му [на жалителот] ни кажа дека [жалителот] бил уапсен. Се зборуваше дека тој бил уапсен во врска со експлозијата во полициската станица. Од тие причини јас се согласив да дадам изјава како сведок, да кажам дека [жалителот] не го направи тоа. Никој не побара од мене да сведочам. Јас доброволно го направив тоа ... На татко му [на жалителот] му дадов список со имињата на сите коишто беа таму ноќта со [жалителот]. Му го дадов списокот откако бил уапсен [жалителот] ... Сакавме да гарантираме дека [жалителот] беше со нас и дека тој не го сторил тоа.”

33. На прашањето од јавниот обвинител како се сетил дека жалителот не бил таму на 12 август 2005 година, А.А. рекол:

„Бидејќи [жалителот] беше вообичаено таму секоја ноќ а таа ноќ не беше таму, неговите пријатели се прашувале каде е; неговите пријатели го забележале неговото отсуство; јас дознав за тоа од нив.”

34. С.А. исто така потврдил дека во критичното време на 15 јули 2005 година жалителот бил надвор пред својата куќа и разговарал со други луѓе. Тој, меѓу другото, навел:

„Таа ноќ [жалителот] беше со нас; тој остануваше надвор и во други ноќи, но не можам да кажам дали беше секоја ноќ, бидејќи јас излегувам само во некои ноќи ... Не можам да кажам точно дали беше 23:00 или 23:15 часот кога слушнавме многу силна експлозија ... Стоевме пред куќата [на жалителот] по полноќ, до 01:00 часот ... татко му (на жалителот) ме замоли да сведочам како сведок ... Тој ме праша дали би сакал да сведочам на суд дека (жалителот) беше со нас таа ноќ; јас се согласив.”

35. На 27 декември 2005 година З.Ц., вештакот којшто го направил и потпишал медицинскиот извештај за повредите на жалителот од 19 август 2005 година (види став 20 погоре), дал усни докази пред судот

во присуство на обвинетите и нивните застапници. Тој го објаснил процесот на обновување на модрица и промените на бојата. Тој ја потврдил вистинитоста на писмениот извештај и дека повредите на жалителот биле нанесени најмалку седум дена (или два до три дена повеќе од тоа) пред датумот на прегледот.

36. Адвокатот на жалителот навел:

„Не го оспорувам вештачењето во врска со повредите наведени во него и нивната боја.”

37. На расправата од 12 јануари 2006 година јавниот обвинител го прецизирал обвинението и ги обвинил жалителот и Ф.Р. за недозволена трговија со оружје.

2. Пресудата на судечкиот суд

38. На 17 јануари 2006 година, судечкиот суд ги осудил жалителот, Ф.Р. и Р.С. (во отсуство) и им изрекол казна затвор во траење од единаесет, десет и дванаесет години, соодветно. Жалителот бил прогласен за виновен за тероризам и трговија со оружје согласно членовите 313 и 396 од Кривичниот законик (види ставови 50 и 51 подолу). Понатаму, судот наредил конфискација на полуавтоматското оружје, деветте куршуми и десетте експлозивни предмети од жалителот. На осудените лица, исто така, им било наредено да ја надоместат причинетата штета. Била изречена и мерка протерување странец од земјата засекогаш во однос на Р.С. Судот утврдил дека жалителот и Ф.Р., заедно со Р.С., се одговорни за експлозијата на 15 јули 2005 година во полициска станица Б.П., чија цел била загозување на уставниот поредок и јавната безбедност.

39. Во пресудата, образложена на триесет и една страници, судот ги репродуцирал и анализираше изјавите што жалителот ги дал во претходната постапка (16 и 19 август 2005 година) и на главниот претрес (8 ноември 2005 година), како и лекарскиот извештај од 19 август 2005 година и усните докази на експертот од 27 декември 2005 година. Истакнувајќи дека изјавите на жалителот биле неконзистентни,

судот дал тежина на неговото признание од 16 август 2005 година, наоѓајќи дека тоа содржи јасен, целосен и логичен опис на настаните на критичниот датум. Тоа било дадена во согласност со законот: жалителот бил поучен за своите права, а го прочитал писмениот препис од судската расправа и го потпишал. Тој утврдил дека изјавата била доследна и сигурна, затоа што жалителот дал хронолошки опис на настаните; тој, исто така, дал детален опис на направата, местото и средствата со кои тој ја активирал, што кореспондирало со извештаите на вештаците во врска со инцидентот. Изјавата од 16 август 2005 година исто така била потврдена со детален испис на јавувања на мобилните телефони што им биле одземени на осудените лица, што потврдило дека имало интензивна комуникација помеѓу нив, пред и по инцидентот.

40. Понатаму, судот утврдил дека во изјавата од 19 август 2005 година жалителот го повлекол своето признание од 16 август 2005 година, кое како што изјавил било дадено под принуда, односно дека бил тепан на тој датум од страна на полицијата, додека бил задржан во полициската станица. Врз основа на тој исказ, истражниот судија наредил вештачење на жалителот. Вештаците, потпирајќи се на медицинската наука и практика, утврдиле дека повредите на жалителот биле нанесени од најмалку седум дена пред денот на распитот (19 август 2005). Според тоа, повредите не биле нанесени на 16 август 2005 година, кога бил уапсен и притворен; од тие причини тие не биле нанесени од страна на полицијата.

41. Судот понатаму навел дека по вештачењето жалителот измислил друга верзија на настаните што ги презентирал во својата изјава од 8 ноември 2005 година. Во таа изјава жалителот дал друг опис на настаните, односно дека не бил притворен на 16 август 2005 година и тепан во полициската станица, туку дека на 12 август 2005 година полицијата го грабнала и држела во луксузна куќа во Велес; дека бил држен под вода во базен; врзан; и тепан, за да го натера да го признае кривичното дело. Судот оценил дека ништо не сугерирало,

како што било имплицирано од страна на одбраната, дека имало два периоди на притвор, првиот незаконски (12-16 август) и вториот (16 август 2005), заснован врз закон. Судот нашол, повикувајќи се на решението на истражниот судија (види став 14 погоре), дека жалителот бил притворен на 16 август 2005 година во согласност со закон.

42. Понатаму, тој оценил дека не биле презентирани докази дека жалителот бил уапсен од страна на полицијата на 12 август 2005 година и малтретиран во куќа во Велес. Таа верзија на настаните, според судот, била фиктивна и измислена со цел да одговара на денот кога повредите биле нанесени, како што е утврдено во вештачењето. Судот утврдил дека изјавите на жалителот од 19 август и 8 ноември 2005 година се неконзистентни и неуверливи. Во сведочењето од 19 август 2005 година жалителот не дал коментар во врска со наводното грабнување на 12 август 2005 година и испрашување во Велес. Спротивно на наводот на жалителот дека бил исплашен и збунет кога го дал признанието на 16 август 2005 година, судскиот записник од неговото испитување на тој датум не укажал на било какво нарушување или недостаток на капацитет за рационална перцепција. Доколку истражниот судија забележал било какви индикации за несигурност, страв, паника или неспособност кај жалителот, ќе го прекинул распитот.

43. На крај судот заклучил дека признанието на жалителот од 16 август 2005 година се совпаднало со мотивите за извршување на кривичното дело, како и намерата да се предизвика страв и несигурност. Цртежот со картата на „Голема Албанија“ и фотографиите од себеси во воена униформа со оружје најдени кај жалителот ја потврдиле неговата политичка определба за создавање на имагинарен, непостоечки ентитет до 2010 година преку џихад. Судот ги разгледал доказите дадени од А.А. и С.А., но ги отфрлил како неверодостојни, од следниве причини: сведоците биле соседи на барателот; куќата на жалителот била во непосредна близина на

полициската станица Б.П. каде бил поставен експлозивот, што му овозможило да го напушти местото без да биде забележан; нив им било кажано да обезбедат алиби, но нивните изјави биле недоследни.

3. Постапката пред Апелациониот суд Скопје и Врховниот суд

44. Жалителот поднел жалба против пресудата на Апелациониот суд Скопје. Тој, меѓу другото, изнел дека бил осуден врз основа на незаконски прибавени докази, имено неговата изјава од 16 август 2005 година, која била дадена под принуда. Дека жалителот бил предмет на полициска бруталност било потврдено со неговите повреди опишани во вештачењето од 19 август 2005 година. Освен тие медицински докази и неговиот јасен опис на настаните за тоа што се случило помеѓу 12 и 16 август 2005 година, не можел да даде никакви други докази во поткрепа на неговите наводи за киднапирање и малтретирање. Тој понатаму се жалел дека немал правен застапник кога ја дал изјавата на 16 август 2005 година, и покрај тоа што било задолжително да се има правен застапник. На крај, тој ја оспорил законитоста на претресот на куќата на неговиот татко.

45. На јавна седница одржана на 2 јуни 2006 година, Апелациониот суд Скопје, заседавајќи во совет од пет судии, ја потврдил пресудата на судечкиот суд и ја одбил жалбата на жалителот. Судот навел:

“Жалбените наводи (дека осудата на жалителот била заснована на неговото признание дадено под присила) биле предмет на целосна и внимателна анализа од страна на советот, кој нашол дека се неосновани. Судечкиот суд не сторил суштествена повреда на процедуралните правила ... бидејќи немало докази дека изјавата (на жалителот) од 16 август 2005 година пред истражниот судија била дадена под принуда; малтретирање; физички напад; или закани. Дека оваа изјава била законска детално е објаснето од страна на судечкиот суд (на десет страници) ...

Судечкиот суд, по разгледување на сите три изјави (на жалителот), дал тежина на неговата изјава од 16 август 2005 година дадена пред истражниот судија, како законски обезбеден и сигурен доказ. Изјавата од

16 август 2005 година е јасна; таа дава разумен опис на целиот инцидент; дава хронолошки преглед на сите детали за начинот и местото каде се сретнал со другите двајца сообвинети; на сите активности и подготовки пред инцидентот; на средствата со кои е извршено кривичното дело; исто така опис на направата; должината на фитилот; улогата на другите обвинети Р.С. и Ф.Р. ... Деталите во врска со местото каде што била поставена направата, што жалителот можел да ги знае како сторител на кривичното дело, биле исти со извештајот од истрагата на местото на настанот; имало и фотографии, како и вештачењата во врска со природата и описот на експлозивната направа и на местото каде што била поставена ...

(Жалителот) дал изјава на 16 август 2005 година пред истражниот судија, јавниот обвинител и судски преведувач, без присуство на полицијата; бил поучен за сите свои права според Законот за кривична постапка, вклучувајќи го и правото да молчи и правото на адвокат; од кои (жалителот) се откажал. Неговото признавање на кривичните дела не било резултат на надворешен притисок или закани, туку чин на прифаќање и каење за незаконските дејствија.”

46. Во однос на правото на жалителот на правен застапник кога бил сослушуван пред истражниот судија на 16 август 2005 година, судот оценил дека и покрај тоа што бил поучен за правото да ја подготви својата одбрана, вклучувајќи го и правото на бранител, тој јасно изјавил дека ќе даде изјава без адвокат. На истражниот судија не му посочил дека се наоѓа во некоја посебна психичка состојба или дека е неспособен да даде изјава. Откако истражниот судија наредил притвор за жалителот, бил назначен адвокат по службена должност (види став 14 погоре). Тоа било направено во согласност со член 66 од Законот за кривична постапка (види став 53 подолу). Налозите за претрес биле издадени, а записникот за претрес бил уредно потпишан од страна на таткото на жалителот и на присутните сведоци кои посведочиле за законитоста на претресот извршен во домот на таткото на жалителот (види ставови 7 и 8 погоре).

47. Жалителот и Ф.Р. поднеле жалба против овие пресуди, со барање за вонредно преиспитување на правосилна пресуда, кое Врховниот суд, со својата пресуда од 14 февруари 2007 година, делумно го прифатил и го одбил обвинението во врска со трговија со оружје, кое, како што нашол Врховниот суд, не било поднесено во согласност со закон. Судот ги потврдил пресудите на пониските судови во останатиот дел и ги отфрлил наводите на жалителот дека неговата осуда била заснована на незаконски добиен доказ (изјава од 16 август 2005 година) даден наводно под принуда. Судот пресудил дека пониските судови го разгледале, но сепак отфрлиле, тој жалбен навод, изнесувајќи доволни причини за нивните пресуди. Судот заклучил дека осудата на жалителот не била заснована само на неговото сведочење од 16 август 2005 година, туку се темелела и на други материјални и усни докази, кои биле доставени до одбраната.

Г. Кривична постапка заради наводно малтретирање на жалителот

48. На 7 март 2007 жалителот поднел кривична пријава до Јавното обвинителство, во која тврдел дека тој бил предмет на полициска бруталност. Во пријавата жалителот ги изложил своите изјави дадени на 16 и 19 август и 8 ноември 2005 година, како и вештачењето во однос на неговите повреди прифатени како доказ во кривичната постапка против него. Тој тврдел дека непознат сторител го мачел. Прилоил копија од медицинското вештачење и од судскиот записник од 19 август 2005 година, како и копија од пресудата на судечкиот суд.

49. Со оглед дека не било постапено во врска со неговата кривична пријава, на 25 мај 2010 година жалителот се обратил до Јавното обвинителство, со барање да се превземат мерки со цел одговорните да се изведат пред лицето на правдата, но не добил одговор од јавниот обвинител.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ПРАВО

A. Кривичен законик

50. Член 313 предвидува казнување за тероризам и казна затвор од најмалку три години.

51. Член 396 предвидува казнување за недозволена трговија со оружје и казна затвор до три години. Тешкото кривично дело се казнува со казна затвор до десет години.

Б. Закон за кривична постапка од 1997

52. Член 15(2) од Законот за кривична постапка од 1997 година, во сила во тој период, предвидувал дека незаконски прибавени докази, како и докази добиени со кршење на човековите права и слободи, не може да се користат на суд, а судските одлуки не може да се засноваат на такви докази.

53. Член 66(1) од Законот предвидувал дека обвинетиот којшто е глув, нем или неспособен самиот успешно да се брани, или ако е обвинет за кривично дело за кое е пропишана казна доживотен затвор, мора да има бранител уште на првото испитување. Според потточка 2 од овој став, обвинетиот против кој е определен притвор мора да има бранител додека трае притворот.

54. Член 210 (7), (8) и (9) од Законот предвидувал дека не може да се употреби сила или закана спрема обвинетиот за да се дојде до негово признание или изјава. Обвинетиот може да биде испитан во отсуство на бранител ако изрично се одрекол од тоа право, а одбраната не е задолжителна. Судската одлука не може да се заснова врз исказ на обвинетиот даден спротивно на потставовите 7 и 8 или ако изјавата на обвинетиот во однос на правото на бранител не е забележана во судски записник.

55. Согласно член 392(1)7 од Законот за кривична постапка, со измените и дополнувањата од 22 октомври 2004 година, постапката може да се повтори ако со конечна одлука на Европскиот суд за

човекови права е утврдена повреда на човековите права или слободи. Истата одредба е предвидена во член 449(1)6 од Законот за кривична постапка, што стапил во сила во 2010 година и почнал да се применува на 1 декември 2013 година.

III. РЕЛЕВАНТНИ МЕЃУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ

A. Конвенција на Обединетите нации против измачување и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување

56. Конвенцијата против измачување и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување, усвоена од Генералното собрание на Обединетите нации на 10 декември 1984 (резолуција 39/46), меѓу другото предвидува:

Член 15

„Секоја држава-членка ќе се осигура дека секоја изјава за која е утврдено дека е дадена како резултат на измачување нема да се користи како доказ во било која постапка, освен против лице обвинето за мачење како доказ дека е дадена изјавата.”

B. Извештај до Владата на „поранешна Југословенска Република Македонија“ за посетата на „поранешна Југословенска Република Македонија“ остварена од Европскиот комитет за спречување на мачење и нечовечно или понижувачко постапување или казнување (СРТ) од 12 до 19 јули 2004 година, Стразбур, 15 ноември 2006 година

57. Релевантните делови од Извештајот се како што следи:

“i. случајот со А.А.

19. На 10 јуни 2003 година А.А. бил повикан во полициската станица во Куманово за информативен разговор ... потврдено е дека тој бил во притвор од 10:00 часот на 10 јуни 2003 година ... Решението да се задржи А.А. во притвор, што датира од 12 јуни 2003 година, јасно наложило притворот за почне од денот пред датумот на решението (односно, од 11 јуни 2003 година) ... На 20 јуни 2003 година,

претставници од канцеларијата на народниот правобранител го посетиле А.А. во Затворот Скопје, по наводи од страна на А.А. за злоставување од страна на полицијата и притвор во изолација во текот на четирите дена од 8 до 12 јуни 2003 година. Претставниците на народниот правобранител ги забележале повредите покажани од страна А.А. и ги изнеле нивните заклучоци во врска со случајот во пишан документ, кој исто така бил вклучен во судското досие. Нивните заклучоци во суштина ги потврдиле наводите на А.А. за малтретирање и притвор во изолација за време на горенаведениот период ...

Во различни фази во текот на неговото судење, А.А. и неговите бранители изјавувале дека бил киднапиран во Куманово, неколку дена пред 10 јуни 2003 година од страна на група на лица за кои се верувало дека се вработени во УБК; датумот најдоследно наведуван бил 8 јуни. Според обвинетиот, вработените - од кои некои биле маскирани - го ставиле во автомобил без регистарски таблички, му ставиле на главата црна вреќа, а потоа го одвезле до куќа во село на локација нему непозната, каде што бил удиран со тупаници, клоци и тепан со безбол палки и метални шипки и горен со загреан метален предмет со цел да изнудат признание. Наводното малтретирање траело неколку дена, на различни места (вили или викендички) во селата; бил принуден да научи на памет изјава што требало да ја повтори на истражниот судија, пред кого конечно бил изведен на 12 јуни 2003 година ...

22. Судијата кој го водел судењето на А.А. на делегацијата и укажал дека „ништо не ги поткрепи наводите [на А.А.]“, кои, како што посочи, биле наведени дури на судењето. Бидејќи тие наводи не биле изнесени при првото појавување на обвинетиот пред истражниот судија, тој сметал дека тие не можело да се прифатат за време на судењето ...

ii. случајот на Р.Б.

24. Случајот на Р.Б. содржи елементи кои се неверојатно слични на случајот на А.А. Според информациите доставени до Комисијата на Министерството за внатрешни работи од страна на Р.Б., тој бил грабнат во 10:00 часот на 23 мај 2003 година во близина на полициската станица во Куманово од страна на четири или пет лица кои му ставиле лисици, му ја покриле главата со неговата јакна, и со сила го ставиле во возило. По возење од околу 2,5 часа, групата пристигнала во некоја неозначена зграда, каде што Р.Б. бил држен пет дена. Во тој период бил 'малтретиран и тепан по телото со дебели дрвени стапови'.

26. Делегацијата разговараше за случајот на Р.Б., како и за извештајот на Комисијата при Министерството за внатрешни работи со судии од Основниот суд Куманово и јавниот обвинител. Од тие разговори јасно е дека судските и обвинителските органи знаеле за наводите на Р.Б. кои се однесуваат на периодот од 23 до 29 мај 2003 година ... Сепак, не било постапено за да се испитаат наводите на Р.Б. и други информации, иако имало индиции за: малтретирање од страна на претставници од органите за спроведување на законот, за кои се сметало дека се вработени од УБК; притвор во изолација на тајна локација ..."

43. Информациите собрани во текот на посетата во јули 2004 година, вклучително и во однос на извештаите за притвор во изолација на тајни локации, и понатаму покрева прашања во врска со почитувањето на вработените во УБК на општата правна и законска рамка, и покрај убедувањето во спротивното дадени од страна на националните власти."

В. Извештај до Владата на „поранешна Југословенска Република Македонија“ за посетата на „поранешна Југословенска Република Македонија,, остварена од Европскиот комитет за спречување на мачење и нечовечно или понижувачко постапување или казнување (СРТ), од 15 до 26 мај 2006 година, Стразбур, 13 февруари 2008 година

58. Релевантните делови од Извештајот се како што следи:

“2. Измачување и други форми на малтретирање

13. За голем број од лицата, времето на наводното малтретирање било неколку седмици пред посетата на делегацијата и било кои траги

што можеле да бидат предизвикани од наводното малтретирање речиси сигурно ќе исцелеле во меѓувреме. Сепак, во голем број на случаи, лекарите на делегацијата прибраа медицински докази конзистентни со наводите за малтретирање или преку прегледот на засегнатите лица или во консултации со релевантни медицински досиеја ...

iii) Трет случај се однесува на две лица (Ф.Р. и Ф.Х.), осомничени во времето дека го извршиле бомбашкиот напад врз Полициската станица Бит Пазар на 15 јули 2005 година. И двете лица тврдеа дека биле држени во незаконски места за притвор, тврдејќи дека за тоа време биле сурово малтретирани (види став 32 во Делот Б подолу), пред да бидат пренесени во полициски станици во Скопје, каде повторно биле малтретирани. Описот подолу се однесува на нивното наводно малтретирање во полициските станици во Кисела Вода и Карпош, соодветно ...

- Ф.Х. тврдеше дека бил однесен во полициската станица Карпош доцна на 15 август, каде што бил удиран со тупаници и клоци, и ја поминал ноќта со лисици на рацете врзани за радијатор (фуснота бр.10: На 17 август 2005 Ф.Х. бил прегледан од страна на лекар во Затвор Скопје. Во неговата медицинска евиденција се наведува: хематом на двете подлактици; хематом на левата страна од грбот 8 × 3см. Хематом на задната регија; хематом на двете натколеници (на двете страни); хематом на двете стапала) ...

2. Незаконски места за притвор

31. Во својот извештај од посетата од 2004 година, СРТ ја посочи уште еднаш загриженоста околу *incommunicado* притворите во тајни локации и непочитувањето од страна на УБК на општата правна и законска рамка. Властите, во својот одговор, повторно го уверуваа Комитетот дека сите активности на УБК биле превземани во согласност со закон.

Сепак, делегацијата на СРТ доби детални информации, вклучително и за очигледната локација на таквите места, дека УБК навистина практикувала задржување на лица во *incommunicado* притвор на тајни локации најмалку до 2004 година.

32. Делегацијата исто така слушна понови искази, кои датираат од август 2005 година, во врска со наводниот притвор во нелегални локации на две лица, осомничени дека во тоа време биле вмешани во бомбашкиот напад над полициската станица Бит Пазар (види став 13, iii), погоре). Двајцата истакнаа наводи дека биле „грабнати“ на улиците на Скопје од страна на лица облечени во цивилна облека. Едниот тврдеше дека бил грабнат на 14 август и возен, со вреќа на главата, на две различни места во селата каде како што тврдеше бил претепан и подложен на лажна егзекуција и електрични шокови. Потоа бил однесен во полициска станица Кисела Вода. Второто лице изјави дека набрзина бил пикнат во автомобил од страна на неколку лица на 12 август, на главата му ставиле хартиена кеса и потоа бил пренесен во една куќа. Во текот на околу три дена наводно бил постојано тепан со стап по нозете и задникот, а неговиот пенис го удирале на фиока; тој, исто така, изјави дека врзан бил фрлен во базен. На 15 август бил вратен во Скопје со врзани очи, пуштен во населбата Ѓорче Петров, а потоа веднаш бил уапсен од страна на униформирани полициски службеници, кои го однеле во полициска станица Карпош.

И двајцата биле примени во Затвор Скопје на 16 август 2005 година, каде што наредниот ден нивните повреди биле евидентирани од страна на затворскиот лекар (види фусноти 9 и 10 погоре). Потоа нивниот случај бил превземен од страна на Канцеларијата на народниот правобранител и, на рочиштето во врска со нивната жалба на 5 јуни 2006 година, нивните бранители тврделе дека изјавите што ги дале на полицијата биле изнудени по неколкудневено тепање.

33. Во светлина на категоричното негирање на властите за незаконски притворања, СРТ е загрижен дека елементи од органите за спроведување на законот може да работат надвор од синцирот на команда и контрола на Министерството за внатрешни работи. За да ги смират ваквите стравувања, Комитетот ќе очекуваше од властите да поведат темелна истрага за горенаведените тврдења. До денес тоа не е сторено."

Г. Одговор на Владата на „поранешна Југословенска Република Македонија“ на извештајот на Европскиот комитет за спречување на мачење и нечовечно или понижувачко постапување или казнување (СРТ) за неговата посета на „поранешна Југословенска Република Македонија“ од 15 до 26 мај 2006, Стразбур, 13 февруари 2008 година

59. Релевантните делови на Одговорот се како што следи:

„... Во однос на забелешките и препораките дадени од страна на Делегацијата на СРТ по повод нивната посета на Република Македонија во мај 2006 година, како што се наведува во дописот на г-ѓа Силвија Касале, поранешен претседател на СРТ, испратено на 24 ноември 2006 година, а исто така и во дописот од 7 мај 2007 година од г-дин Мауро Палма, актуелниот претседател на СРТ, надлежните органи на Владата на Република Македонија ги поднесуваат своите финални одговори:

Министерство за внатрешни работи

Во однос на препораката на СРТ да се спроведе независна истрага за да се испитаат наводите за притвор на тајни локации, Министерството за внатрешни работи би сакало да истакне дека спроведувањето на независна истрага во врска со било која жалба против незаконско или непрофесионално постапување или прекршувања на правилата и прописите од страна на припадници на Министерството за внатрешни работи, Управа за безбедност и контраразузнавање, е во надлежност на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди.

Согласно своите надлежности и постапката предвидена со подзаконските акти на Министерството, Секторот за внатрешна контрола ги процесуира жалбите изјавени од страна на лицата Ф.Х. и Ф.Р. доставени преку Народниот правобранител на Република Македонија против службени дејствија превземени од страна на овластени службени лица на Министерството при апсење и задржување на горенаведените лица во полициски притвор.

По спроведувањето на соодветната постапка и по превземањето на сите мерки и активности за утврдување на фактичката состојба, Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди заклучи дека при

превземањето на службените дејствија во однос на лицата Ф.Х и Ф.Р. овластените службени лица **не ги пречекориле своите овластувања, ниту пак постапиле спротивно на законските прописи, односно дека наводите содржани во жалбата во врска со овој случај, поднесена до Народниот правобранител од страна на родителите на наведените лица се без основ.**

Тоа значи дека истрагата за овој случај е навистина спроведена од страна на надлежниот орган на Министерството за внатрешни работи согласно пропишаната постапка.

Управата за безбедност и контраразузнавање уште еднаш категорично ги отфрла сите наводи за користење на било какви тајни локации за вршење на службените дејствија. Сите објекти во кои припадниците на Управата за безбедност и контраразузнавање работат се сопственост на Министерството за внатрешни работи ... "

Д. „Извештаи за човекови права, Биро за демократија, човекови права, и труд, Македонија”, Стејт департамент на САД

1. Извештај за човекови права, 8 март 2006

60. Релевантните делови од Извештајот се како што следи:

„... На крајот на годината народниот правобранител истражуваше наводи дека двајца етнички Албанци осомничени за бомбашкиот напад од 15 јули врз полициска станица во Скопје биле уапсени без соодветно законско овластување; истрага на ЕПС [сектор за внатрешна контрола и професионални стандарди при Министерството за внатрешни работи] утврди дека немало нерегуларности во апсењето и притворањето на двете лица."

2. Извештај за човекови права, 6 март 2007

61. Релевантните делови од Извештајот се како што следи:

„... Двајца етнички Албанци осомничени за бомбашкиот напад од јули 2005 година врз полициска станица во Скопје тврдеа дека биле уапсени без законско овластување. Канцеларијата на народниот правобранител изнела дека тие не биле во можност да поднесат кривична пријава до Јавното обвинителство во врска со наводите бидејќи Министерството за

внатрешни работи не сакало да даде информации за идентитетот на припадниците вмешани во наводното непрописно однесување. Истрагата на ЕПС утврди дека немало нерегуларности при апсењето и притворањето на двете лица.“

Г. „Годишен извештај за човековите права во Република Македонија во 2001”, Хелсиншки комитет за човекови права

62. Релевантните делови од Извештајот се како што следи:

“Пречекорување на овластувањата од страна на полицијата

Повредата на законските одредби во врска со полициските овластувања е сè уште извор на многу проблеми во практиката. Од една страна, уставните одредби го следат концептот на човековите права и слободи во прецизирањето на полициските овластувања во однос на апсењето, потрагата, снимањето и сослушувањето. Од друга страна, законите и подзаконските акти не ги дефинираат јасно полициските овластувања; не постојат механизми за контрола и ефикасно казнување во случај на повреда на постапката и правилата. Во такви околности, полицијата се чувствува како да е морално оправдано да го врати (и прекрши) законот во поглед на декларирана цел за подобро откривање на кривични дела и на нивните сторители.

Македонската полиција разви практика, спротивно на уставните одредби, да лишува од слобода осомничени, врши претреси и одземање на предмети без судски налог. Слично на тоа, осомничените не се изведуваат пред судот веднаш, туку, по правило, се задржуваат во полиција, често повеќе од дваесет и четири часа. Полицијата исто така не ги информира осомничените за нивните права да молчат и да имаат адвокат пред да бидат сослушани. Понекогаш се даваат поуки во оваа насока, но во многу случаи тие се нецелосни и неточни. Има сè позачестени случаи на *incommunicado* задржување на лица, односно апсење на лица и нивен притвор на непознати локации, без да бидат информирани нивните семејства или адвокат. Оспорената практика на оскудни полициски досиеја кои се однесуваат на постапувањето со осомничените стана апсурдно, [имено постои] целосно отсуство на било каква евиденција на лица кои се уапсени и задржани од страна на полицијата. Отсуството на адекватна евиденција на притвор во

полициска станица генерира други повреди и неможност да се докаже пречекорувањето на овластувања од страна на полицијата, особено во однос на измачување и нечовечно постапување при апсење и притвор [на осомничените] во полициска станица ...

Особено загрижува вмешаноста на припадниците (на УБК) во апсењето и испитувањето на осомничени за тероризам. Тие (припадниците на УБК) се однесуваат сосема надвор од пропишаните полициски процедури.

Не постојат ефикасни правни средства за борба против незаконски и погрешни полициски акции. Неретко случаи во кои осомничени се тепаат и им се упатуваат закани со цел добивање на информации или изнудување признание не се гонат. Полицијата и јавниот обвинител покажуваат голем отпор кон истражување на пречекорување на овластувањата од страна на полицијата или одбиваат да сведочат против своите колеги кога има прекршување на законот. Извесно пречекорување на овластувањата очигледно се толерира, па дури и поддржува од страна на повисоките полициски органи, така што не се превземаат дисциплински мерки против сторителите или таквите мерки се несоодветни на тежината на повредите. Минатата година, борбата против екстремистичките и терористичките групи се користела како изговор за ерозија на основните гаранции за слободите и правата ...”

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 3 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

63. Жалителот се жалел согласно член 3 од Конвенцијата дека бил подложен на полициска бруталност додека бил притворен *incommunicado* во периодот од 12 до 16 август 2005 година. Тој исто така се жалел за отсуство на ефективна истрага за негоцвите наводи за малтретирање. Член 3 од Конвенцијата гласи:

„Никој не смее да биде подложен на мачење, нечовечно или понижувачко постапување или казнување.”

A. Допуштеност

64. Владата не поднесе приговор во врска со допуштеноста на овие наводи.

65. Судот нотира дека овие наводи не се очигледно неосновани во смисла на член 35 § 3 (а) од Конвенцијата. Понатаму забележува дека не се недопуштени по било кој друг основ. Оттука, мора да се прогласат за допуштени.

Б. Основаност

1. Наводно отсуство на ефикасна истрага

(а) Поднесоци на страните

(i) Жалителот

66. Жалителот тврдел дека постоеле првични докази во прилог на неговите наводи за малтретирање кои налагале истрага од страна на властите во согласност со барањата на членот 3 од Конвенцијата. Во врска со ова тој се повикал на неговите повреди, чија природа и бројност биле специфицирани во вештачењето. Можното потекло на повредите наведено во извештајот (тапа движечка сила) одговарала со наводите на жалителот дека бил тепан, додека бил држен во изолација, со пластично шише и гумена цевка (види параграф 23 погоре). Бројот и локацијата на повредите на неговото тело покажувале дека биле нанесени кога му била ограничена слободата на движење (бил држен) од страна на луѓе кои имале целосна контрола врз него. Доколку властите извршиле лекарски преглед по неговото апсење а пред да биде задржан, неговите повреди би излегле на виделина во точно време. Медицинското испитување од 19 август 2005 година не било проследено со ефикасна истрага од страна на надлежните органи. Јавниот обвинител не направил ништо во насока на истражување на неговите наводи. Исто така, судечкиот судија бил фокусиран на испитување на кривичната постапка против жалителот. Судовите веднаш донеле заклучок дека изјавата на

жалителот од 8 ноември 2005 година била провизорна и во насока на избегнување на кривичната одговорност. На крајот, неговата кривична пријава поднесена до јавниот обвинител не била од никаква корист.

(ii) Владата

67. Владата се произнела дека во текот на кривичната постапка против жалителот тој презентирал три различни верзии на настаните. Наводите за малтретирање првично биле покренати во неговата втора изјава од 19 август 2005 година. Овие наводи го изгубиле својот кредибилитет по медицинското испитување од 19 Август 2005 година во кое било наведено дека повредите на жалителот биле стари најмалку седум дена. Со цел да ги усогласи своите наводи за полициската бруталност со датумите на неговите повреди, на 8 ноември 2005 година тој дал и трета верзија на настаните во која тврдел, за првпат, дека бил киднапиран од страна на полицијата на 12 август и бил држен во изолација до 16 август 2005 година. Таа понатаму тврдела дека жалителот и сведоците испитани од страна на судот (види ставови 32 и 34 погоре) дале неконзистентни докази кои се однесувале на денот на неговото исчезнување. Иако медицинскиот доказ сведочел за неговите повреди, тој сам по себе не бил доволен да се извлече заклучок дека тие повреди биле поврзани со неговите наводи за киднапирање и малтретирање од страна на полицијата. Според тоа, жалителот не доставил првични докази за малтретирање кои би покренале истрага за неговите наводи. Последново покажува дека жалителот имал намера да ја избегне кривичната одговорност за обвиненијата против него.

(б) Оценка на Судот

(i) Општи принципи

68. Судот потсетува дека онаму каде лицето ќе покрене основано тврдење дека со него се постапувало спротивно на членот 3 од страна на полициски или други слични државни агенти, оваа одредба, читани заедно со општата должност на државата според членот 1 од

Конвенцијата да “обезбеди на секој во нејзина надлежност права и слободи определени воКонвенцијата” бара по импликација дека треба да има ефективна официјална истрага. Таквата истрага би требало да може да доведе до идентификација и казнување на одговорните. Во спротивно, општата правна забрана за измачување и нечовечно и понижувачко постапување и казнување, и покрај нејзината фундаментална важност, би била неефективна во праксата и би довела до можност во определени случаи државните агенти да ги злоупотребуваат правата на оние кои се под нивна контрола без да бидат казнети (види *Assenov and Others v. Bulgaria*, 28 октомври 1998, § 102, *Извештаи на пресуди и одлуки* 1998-VIII; *Corsacov v. Moldova*, бр.18944/02, § 68, 4 април 2006; и *Georgiy Bykov v. Russia*, бр.24271/03, § 60, 14 октомври 2010).

69. Секоја истрага за сериозни наводи за малтретирање мора да биде брза и темелна. Тоа значи дека властите мора секогаш да направат сериозен обид да откријат што се случило и не треба да се потпираат на брзи или неосновани заклучоци за да ја затворат својата истрага или да ги користат истите како основа за своите одлуки (види *Assenov and Others*, цитирана погоре, § 103, и *Bati and Others v. Turkey*, бр.33097/96 и 57834/00, § 136, ECHR 2004-IV). Тие мора да ги превземат сите расположливи разумни чекори за да обезбедат докази кои се однесуваат на инцидентот, вклучувајќи, меѓу другото, сведочење на очевидци и форензички докази (види *El Masri v. Republic of Macedonia* [GC], no. 39630/09, § 183, ECHR 2012, и наводите цитирани во неа).

70. Понатаму, истрагата треба да биде независна од извршната власт (види *Oğur v. Turkey* [GC], бр.21594/93, §§ 91-92, ECHR 1999-III, и *Mehmet Emin Yüksel v. Turkey*, бр.40154/98, § 37, 20 јули 2004). Независноста на истрагата повлекува не само отсуство на хиерархиска или институционална врска, туку исто така независност и во практична смисла (види *Ergi v. Turkey*, 28 July 1998, §§ 83-84, *Извештаи* 1998-IV).

71. Конечно, жртвата треба да има можност ефективно да учествува во истрагата (види *El Masri*, цитирана погоре, § 185).

(ii) Примена на наведените принципи во конкретниот случај

72. Судот забележува на почетокот како неспорно дека жалителот имал голем број повреди (хематоми) на различни делови од телото. Повредите на телото на жалителот биле првично забележани на 19 август 2005 година во текот на второто испитување на жалителот од страна на истражниот судија во центарот за задржување во Скопје. Во оваа фаза, Судот забележува дека ниедна страна не го информирала, ниту пак му бил доставен некаков документ дека доктор во затворот го прегледал жалителот пред овој датум (види став 58 погоре). На 19 август 2005 година жалителот ги покажал своите повреди пред истражниот судија, јавниот обвинител кој го водел кривичниот случај против него и адвокатот назначен од страна на судот (види став 15 погоре). Истражниот судија забележал некои повреди во записникот за прегледот на жалителот од тој датум (види став 18 погоре). Природата и локацијата на повредите понатаму биле детално наведени во вештачењето од 19 август 2005 година (види ставови 20 и 21 погоре). Овој извештај бил изработен по наредба на истражниот судија од страна на Институтот за судска медицина (види ставови 19 и 20 погоре). Во извештајот исто така било утврдено дека повредите настанале како резултат на употреба на “тапа динамичка сила”. Повредите на рацете на жалителот настанале како резултат на притисок, најверојатно од раце, а останатите повреди биле причинети од тепање. Конечно, медицинскиот извештај утврдил дека повредите, со оглед на нивната боја во времето на прегледот, биле најмалку седум дена стари, што значи дека настанале не подоцна од 12 август 2005 година. Овие наоди наведени во вештачењето биле потврдени со изјава која еден од експертите задолжен за изготвување на извештајот ја дал на судењето во присуство на жалителот и неговиот адвокат (види став 35 погоре).

73. Согласно изјавата на жалителот од 19 август 2005 година, повредите настанале “на 16 август 2005 година [кога тој бил] тепан и заплашуван од страна на полицијата која сакала да го натера да каже она што таа сакала тој да каже” (види став 15 погоре).

74. По мислење на Судот, природата, бројот и локацијата на повредите на телото на жалителот одговарале на тврдењето на жалителот дека тие биле нанесени од страна на полицијата со цел да се изнуди признание од него во врска со инцидентот од 15 јули 2005 година, биле доволни, уште на 19 август 2005 година да предизвикаат основано сомнение дека истите би можеле да бидат нанесени од страна на државните органи, како што навел жалителот. Судот смета дека во тој момент жалителот ги поставил основите на првичен случај на лошо однесување од страната на безбедносните сили на тужената држава, кои налагале истрага од страна на надлежните органи во согласност со барањата на членот 3 од Конвенцијата. Повредите на жалителот детално наведени во вештачењето од 19 август 2005 година, кои им биле дадени на знаење на надлежните органи на прогон во тоа време, покренале *ipso facto* обврска на државата, согласно членот 3 од Конвенцијата, да спроведе ефикасна истрага (види *El Masri*, цитиран погоре, § 186). Сепак, јавната обвинителка не превзела никакво дејствие во насока на истражување на наводите на жалителот, и покрај фактот што таа била присутна на 19 август 2005 година кога тој ги покажал повредите и била свесна за наводите на експертите. Јавниот обвинител на направил никаков обид да ги сослуша доказите на жалителот или да следи некаква индиција која се однесувала на наводното малтретирање.

75. Јавниот обвинител останал неактивен после сослушувањето на 8 ноември 2005 година, кога жалителот дал уште една изјава поврзана со наводното малтретирање во која тој го опишал местото и времето, како и начинот и средствата со кои биле нанесени повредите. Тој изјавил дека на 12 август 2005 година бил киднапиран од членови на специјалните полициски единици, кои му ја покриле главата и го

однеле на непозната локација за која тој подоцна дознал дека е куќа во Велес; дека бил испитуван од страна на полициски службеници, некои од нив биле униформирани и носеле маски а останатите биле во нормална облека, во врска со бомбашките напади од 15 јули 2005 година; дека бил држен под вода во базен, заплашуван со куче, држен со лисици и удиран со пластично шише и гумена цевка. Тој исто така бил заплашуван дека ќе му го убијат таткото.

76. Како што било забележано од домашните судови, времето на наводното киднапирање и малтретирање на жалителот, како што тој го опишал во својата изјава, одговарало со медицинските докази (вештачењето од 19 август 2005 година) во врска со староста на повредите. Понатаму, средствата со кои некои од повредите биле нанесени, како што биле наведени во таа изјава (пластично шише и гумена цевка), одговарале со типот на употребена сила (тапа динамична сила) и начинот (тепање) опишани во вештачењето.

77. И покрај овие новости, надлежните органи за прогон не превзеле никаква активност иако вонсудско лишување од слобода од страна на полицијата и затворање на осомничени на тајни локации веќе биле предмет на јавна дебата уште од 2001 година и останале тема на јавни пишувања во наредните години (види ставови 57-61 погоре). Некои од релевантните материјали упатувале и на случајот на жалителот. Иако ништо не сугерира дека жалителот, во тоа време, го доставил овој материјал на јавниот обвинител, разумно е да се претпостави дека не останало непознато за државните органи.

78. Судот понатаму забележува дека кривичната пријава на жалителот за малтретирање поднесена во 2007 година (види став 48 погоре) била без успех. Надлежните органи за прогон не превзеле никакви истражни мерки и не стапиле во контакт со Министерството за внатрешни работи за да добијат дополнителни податоци, чекор кој рутински се превзема при вакви околности (види *Jašar v. the Republic of Macedonia*, бр.69908/01, § 21, 15 февруари 2007; *Sulejmanov v. the Republic of Macedonia*, бр.69875/01, § 28, 24 април 2008; *Dželadinov*

and Others v. the Republic of Macedonia, бр.13252/02, § 40, 10 април 2008; *Trajkoski v. the Republic of Macedonia*, бр.13191/02, § 15, 7 февруари 2008; и *El Masri*, цитирана погоре, § 187). Фактот дека поминало подолго време од датумот на наводното малтретирање на жалителот и неговото поднесување на кривична пријава на 7 март 2007 година не е пресуден фактор за тужбата на жалителот по оваа глава, бидејќи во секој случај жртвите на наводни повреди на нивните права согласно членот 3 од Конвенцијата не се должни сами да поднесат обвинение против државните агенти. Тоа е должност на јавниот обвинител кој е во подобра позиција во тој поглед (see *Stojnšek v. Slovenia*, бр.1926/03, § 79, 23 јуни 2009, и *Otašević v. Serbia*, бр.32198/07, § 25, 5 февруари 2013).

79. Конечно, Судот забележува дека не е во можност да донесе некакви заклучоци во врска со наводните истраги спроведени од страна на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди на Министерството за внатрешни работи (види ставови 59-61 погоре) бидејќи не добил никакви податоци од Владата (види став 67 погоре), ниту пак добил било каков документ поврзан со тоа дека навистина имало таква истрага.

80. Со оглед на горенаведеното, Судот заклучува дека не постоела истрага за наводите на жалителот дека бил малтретиран од полицијата. Поради тоа, Судот наоѓа дека постои повреда на членот 3 од Конвенцијата во неговиот процедурален дел.

2. Наводното малтретирање на жалителот за време на неговиот непризнат притвор од 12 до 16 август 2005 година

(а) Поднесоци на страните

81. Жалителот изнел дека судскиот записник кој се однесувал на неговото апсење на 16 август 2005 година не докажал дека тој навистина бил притворен на тој датум. Природата и бројот на повредите на телото објаснети во вештачењето, како и датумот на кој тие веројатно биле нанесени, го потврдиле неговото кажување на

настаните поврзани со неговото затворање на непознато место на неколку дена пред неговото затворање на 16 август 2005 година. Неговата изјава од 16 август 2005 година била незаконита бидејќи била дадена под притисок во околности на сериозен страв и закани по неговиот живот и животот на неговите родители. Во неговата изјава од 8 ноември 2005 година, која, за разлика од изјавите од 16 и 19 август 2005 година, била дадена пред судечкиот судија, жалителот дал доволно објаснета изјава за неговото киднапирање и малтретирање. Ќе било неразумно од него да се очекува да даде подетален опис на релевантните настани. Тој заклучил дека Владата “не обезбедила доволно објаснување за конечниот заклучок на нејзините органи во врска со наводната тортура”.

82. Владата, потпирајќи се на документираните докази, се произнесе дека не е спорно дека жалителот бил притворен на 16 август 2005 година. Таа го оспори како недоволно докажан наводот на жалителот дека бил држен во изолација и бил малтретиран од страна на полицијата. Во врска со ова таа тврдеше дека жалителот дал три различни верзии на настаните, кои варираше согласно околностите на случајот и доказите кога истите станале достапни. Во неговата изјава од 19 август 2005 година тој навел дека бил малтретиран додека бил задржан во полициската станица на 16 август 2005 година. Во неговата изјава од 8 ноември тој дал различна верзија на настаните, која се совпаѓала со медицинското вештачење кое во меѓувреме станало достапно, во поглед на староста на повредите. Последната изјава не била детална: особено, не содржела опис на луѓето кои наводно го држеле во изолација (нивната возраст, начинот на кој комуницирале и сл.). Исто така жалителот не објаснил како бил држен и хранет. Понатаму, неговото сведочење за тој датум не се совпаѓало со изјавата дадена од мајката и таткото на жалителот во претходната постапка (види ставови 9 и 10 погоре). Понатаму, изјавата од таткото на жалителот во врска со наводното исчезнување на жалителот не се совпаѓала со сведочењето на А.А. (види став 32 погоре). Дека

наводите за мачење на жалителот немале кредибилитет било поткрепено со фактот дека родителите на жалителот, кои живееле во заедничко домаќинство со него, не пријавиле дека нивниот син бил исчезнат четири дена.

83. Според тоа, Владата заклучи дека не можело да се утврди “надвор од секое разумно сомневање” дека жалителот бил киднапиран од страна на полицијата на 12 август 2005 година, држен во изолација четири дена и малтретиран од полицијата. Домашните судови кои го испитувале случајот на жалителот во три инстанции дале доволно причини зошто таквите наводи не можеле да се сметаат како утврдени “надвор од секако разумно сомневање”.

(б) Оценка на Судот

(i) Утврдување на фактите во конкретниот случај

(α) Општи принципи

84. Во случаи во кои има спротивставени прикази на настани, при утврдувањето на фактите Судот неизбежно се соочува со истите потешкотии со кои се соочува и било кој првостепен суд. Тој повторува дека, во оценувањето на доказите, го има прифатено стандардот за докажување „надвод од секако разумно сомневање”. Меѓутоа, тој никогаш немал за цел да го позајми пристапот од националните правни системи кои го користат истиот стандард. Неговата улога не е да донесе одлука за кривичната вина или граѓанската одговорност туку за одговорноста на договорните држави согласно Конвенцијата. Специфичноста на неговата задача според член 19 од Конвенцијата – да осигура договорните држави да ја почитуваат обврската за осигурување на основните права загарантирани во Конвенцијата – го условува неговиот пристап кон прашањата за доказите и докажувањето. Тој донесува заклучоци што, според него, се поддржани со слободно оценување на сите докази, вклучително и такви изведувања на заклучоци што може да произлезат од фактите и поднесоците на странките. Според неговата востановена судска

практика, докажувањето може да резултира од постоењето на доволни цврсти, јасни и согласни заклучоци или од слични неспорни претпоставки за факти. Покрај тоа, степенот на сигурност што е неопходен за да се дојде до конкретен заклучок и, во таа смисла, определувањето на товарот на докажување, се суштински поврзани со специфичноста на фактите, природата на искажаните наводи и засегнатото право од Конвенцијата. Судот исто така обрнува внимание на сериозноста што се придава на одлуката дека договорна држава има повредено основни права (види *Creangă v. Romania* [GC], бр.29226/03, § 88, 23 февруари 2012, и случаите цитирани во истата).

85. Дополнително, треба да се потсети дека не на сите постапки според Конвенцијата може строго да се примени принципот *affirmanti incumbit probatio*. Судот повторно ја наведува својата судска практика според членовите 2 и 3 од Конвенцијата во смисла дека кога предметните настани им се познати исклучиво на властите, како во случајот со лица под нивна контрола во притвор, ќе се појават силни фактички претпоставки во поглед на повредите и смртта за време на тој притвор. Во таков случај товарот на докажување паѓа на органите кои треба да дадат задоволително и убедливо образложение (види *Çakıcı v. Turkey* [GC], бр.23657/94, § 85, ECHR 1999-IV; *Salman v. Turkey* [GC], бр.21986/93, § 100, ECHR 2000-VII; и *Rupa v. Romania* (бр.1), бр.58478/00, § 97, 16 декември 2008). Во отсуство на такво образложение Судот може да изведе заклучоци што може да не се поволи за тужената влада (види *Orhan v. Turkey*, бр.25656/94, § 274, 18 јуни 2002).

(β) *Примена на споменатите принципи во конкретниот случај*

86. Судот забележува дека Владата ги оспори наводите на жалителот за киднапирањето, држењето во изолација и малтретирањето од страна на полицијата. Имајќи го во предвид нејзиното негирање и отсуството на било каква истрага за наводите на жалителот (види став 80 погоре) Судот смета дека се поставува

прашањето за товарот на докажување во овој случај и поконкретно за тоа дали тој треба да се префрли од жалителот на Владата.

87. Во врска со тоа, Судот нагласува дека е свесен за супсидијарната природа на својата улога и препознава дека мора да биде претпазлив во превземањето на улогата на првостепен суд за оценка на фактичката состојба, таму каде што тоа не е неизбежно заради околностите на конкретен случај. Сепак, кога се изјавуваат наводи според член 3 од Конвенцијата Судот мора да спроведе „особено темелна проверка“ иако веќе биле спроведени одредени домашни постапки и истражни дејствија (види *El-Masri*, цитирана погоре, § 155).

88. Судот најпрво забележува дека жалбите на жалителот доставени до него се идентични со оние кои ги доставил до судските власти на тужената држава во кривичните постапки против него (види ставови 22-47 погоре). Извештајот на СРТ од 2006 година кој се однесува на тужената држава и кој упатува на случајот на жалителот (види став 58 погоре) содржи доволно јасен опис на околностите кои се однесуваат на местото, времето и траењето на неговиот непризнаен притвор. Наводниот инцидент се случил кога наводите за вонсудско киднапирање од страна на полицијата и притвор на осомничени на непознати локации во тужената држава биле дискутирани од страна на релевантни форуми (види ставови 57, 58 и 61 погоре). Во врска со ова Судот ја подвлекува “впечатливата сличност” која СРТ ја нотирал во својот извештај од 2004 година (види став 57 погоре) помеѓу два случаи на наводно киднапирање, држење во изолација и малтретирање од страна на полицијата. Судот забележал дека методите применети за наводното киднапирање на жалителот (дека било извршено од страна на лица кои носеле маска; дека биле користени качулки; дека бил ставен во автомобил и однесен во кука) биле слични со оние користени во двата случаи опишани во Извештајот на СРТ од 2004 година, како и во врска со Ф.Р., второобвинетиот во случајот на жалителот, кој наводно бил

киднапиран на 14 август 2005 година (види став 58 погоре). Наводи за лишување од слобода на лице во вонредни места на задржување надвор од било каква судска рамка биле најдени, секако под различни околности, како убедливи и утврдени над секако разумно сомневање од страна на Судот во случајот на *Ел Масри* (види, *El-Masri*, цитирана погоре, §§ 167 и 236).

89. Судот понатаму забележува дека жалителот бил уапсен на 16 август 2005 година во 00:30 часот во близина на стоковна куќа во предградие на Скопје, далеку од својот дом и полициската станица Б.П. која била нападната во инцидентот на 15 јули 2005 година. Според него, тој бил оставен таму, "мокар" и во состојба да не може да оди, откако бил ослободен по неговото држење во куќата во Велес. Како што е наведено во записникот од апсењето, тој бил уапсен бидејќи "не поседувал ниту еден документ за идентификација и (поради) неговото сомнително движење во близина на згради кои се цели за кривични дела". Записникот не содржел други детали. Тој не прецизирал дека жалителот бил осомничен поради вмешаност во инцидентот со поставување на бомба од 15 јули 2005 година, но сепак биле покренати истражни мерки поврзани со тој настан (види ставови 7 и 8 погоре).

90. Конечно, Судот ги забележа бројните повреди на разни делови на телото на жалителот (види став 72 погоре). Времето, начинот и средствата со кои тие повреди наводно биле нанесени, како што опишал жалителот, се совпаѓале со наодите на медицинските вештаци кои станале достапни во текот на кривичните постапки. Судот веќе најде дека нивната природа, број и локација на телото биле доволни да покренат основано сомнение дека истите можело да бидат нанесени од страна на државните органи (види став 74 погоре).

91. Во светло на наведеното, Судот е уверен дека во специјалните околности на случајот постојат *prima facie* докази во корист на верзијата на настаните на жалителот и дека товарот на докажување треба да се префрли на Владата.

92. Владата ги оспори наводите на жалителот дека бил киднапиран, чуван во изолација и малтретиран од страна на полицијата неколку дена пред 16 август 2005 година како недокажани (види ставови 82 и 83 погоре). Слично, домашните судови ги одбиле таквите наводи бидејќи не биле поткрепени со никакви докази (види ставови 42 и 45 погоре). Во таквото постапување тие ја анализирале изјавата на жалителот дадена пред судските власти.

93. Судот забележува дека жалителот ги покренал ваквите наводи првпат на сослушувањето на 8 ноември 2005 година кога првпат бил испитан од страна на судечкиот судија (види став 23 погоре). Секако, како што тврдеше Владата и домашните судови, тој не ги споменал таквите наводи во изјавите дадени пред истражниот судија. Според жалителот тоа било поради страв дека ќе биде тепан и убиен (види став 15 погоре). Судот не смета дека е неразумно жртвата на тортура, како што било наведено од страна на жалителот, да може да се чувствува несигурно во откривањето на вистината набрзо по нејзиното ослободување. Понатаму, не е соодветно да се очекува од жртва на тајна операција организирана и извршена од страна на надлежните државни органи за спроведување на законот, како што навел жалителот, да обезбеди било какви материјални докази со цел да ги расветли настаните кои ги знаат само властите. Судот прифаќа дека доказите изведени од родителите на жалителот (види ставови 9 и 10 погоре) не се совпаѓаат целосно со верзијата на настани на жалителот. Сепак, тоа не го оспорува фактот дека локацијата на жалителот била непозната пред неговото апсење на 16 август 2005 година. Во контекст на ова последново била и изјавата на А.А. дадена на судењето (види став 32 погоре).

94. Во вакви околности, Судот смета дека Владата не успеала да достави задоволително и убедливо објаснување за потеклото на повредите на жалителот и за вистинските околности под кои тие биле нанесени. Недостатокот од било каква истрага придонел до нејзин неуспех во тој поглед. Соодветно, таа не доставила задоволително

објаснување во врска со судбината на жалителот помеѓу 12 и 16 август 2005 година за да го задоволи нејзиниот товар на докажување.

(ii) *Наводно мачење на жалителот*

(α) *Општи принципи*

95. Судот повторува дека членот 3 од Конвенцијата заштитува една од најзначајните вредности на демократските општества. За разлика од повеќето материјални одредби од Конвенцијата, членот 3 не предвидува исклучоци и никакви отстапувања од него не се дозволени врз основа на членот 15 став 2, дури ни во случај на јавна опасност која се заканува на опстанокот на нацијата (види *Selmouni v. France* [GC], бр.25803/94, § 95, ECHR 1999-V, и *Labita v. Italy* [GC], бр.26772/95, § 119, ECHR 2000-IV). Судот потврдил дека дури и во најтешки околности, како што се борбата против тероризмот и организираниот криминал, Конвенцијата во апсолутна смисла забранува тортура и нечовечно или понижувачко постапување или казнување, независно од однесувањето на засегнатото лице (види *Chahal v. the United Kingdom*, 15 ноември 1996, § 79, Извештаи 1996-V, и *Labita*, цитирана погоре, § 119). Природата на кривичното дело кое наводно го сторил жалителот е ирелевантна за целите на членот 3 (види *Gäfgen v. Germany* [GC], бр.22978/05, § 87, ECHR 2010).

96. За мачењето да потпадне под опфатот на членот 3, тоа мора да достигне определен минимален степен на сериозност. Оценката на овој минимум зависи од сите околности на случајот, како што се траењето на таквото постапување, неговите физички или ментални ефекти, а во некои случаи и полот, возраста и здравствената состојба на жртвата (види *Jalloh v. Germany* [GC], бр.54810/00, § 67, ECHR 2006-IX). Натamoшни фактори се целта поради која така се постапувало, заедно со намерата и мотивот (спореди, *Egmez v. Cyprus*, бр.30873/96, § 78, ECHR 2000-XII; и *Krastanov v. Bulgaria*, бр.50222/99, § 53, 30 септември 2004).

97. Третманот од страна на Судот се смета за “нехуман” бидејќи меѓу другото бил планиран, траел со часови и предизвикал или фактички повреди на телото или интензивно физичко и психичко страдање (види *Labita*, цитирана погоре, § 120). Постапувањето се смета за “понижувачко” кога кај жртвите покренува чувство на страв, болка и инфериорност, можност за нивно понижување и навреда и евентуално кршење на нивниот физички или морален отпор (види *Hurtado v. Switzerland*, 28 јануари 1994, мислење на Комисијата, § 67, серија А бр.280, и *Wieser v. Austria*, бр.2293/03, § 36, 22 февруари 2007).

98. Со цел да определи дали една точно определена форма на мачење би требало да се класифицира како тортура, Судот мора да ја земе предвид дистинкцијата во членот 3 помеѓу овој поим и поимот на нечовечно или понижувачко постапување. Оваа дистинкција се чини дека е отелотворена во Конвенцијата за да се овозможи посебната стигма на „тортура“ да се однесува само на намерното нечовечно постапување со кое се нанесува мошне сериозно и сурово страдање (види *El-Masri*, цитирана погоре, § 197). Покрај сериозноста на постапувањето, постои и елементот на целта, што го признава и Конвенцијата на Обединетите нации против тортура и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување, која што стапи на сила на 26 јуни 1987 година и која ја дефинира тортурата во смисла на намерно нанесување на голема болка или страдање со цел, меѓу другото, да се добие информација, да се нанесе казна или заради заплашување (член 1 од Конвенцијата на Обединетите нации) (види *Ilhan v. Turkey [GC]*, бр.22277/93, § 85, ECHR 2000-VII).

(β) *Примена на наведените принципи во конкретниот случај*

99. Судот веќе утврдил дека изјавата на жалителот е доволно убедлива и дека неговите наводи согласно овој член се утврдени “над секако разумно сомнение”. Останува да се утврди дали третманот на

кој бил подложен ги повредил неговите права по членот 3 од Конвенцијата.

100. Во врска со ова Судот забележал дека тортурата на жалителот започнала на 12 август 2005 година кога поголем број на полициски службеници го грабнале во близина на неговата куќа во Скопје. Тој бил насилно ставен во кола, покриен со качулка и одведен на непозната локација сè додека не пристигнал во куќа во Велес. Тој бил испрашуван во врска со инцидентот од 15 јули 2005 година од страна на униформирани лица кои носеле маски и луѓе во обична облека. Жалителот останал заробен три дена, за кое време бил тепан со пластично шише и гумена цевка по целото тело. Според медицинскиот извештај, тој имал дваесет и седум гребнатини на неговиот грб, гради стомак, раце и нозе и на левата страна на задникот. За време на држењето, жалителот во неколку наврати бил држен под вода во базен додека неговите раце и нозе биле врзани со лисици, што го довело во позиција на ранливост. Исто така бил заплашуван со куче, што по мислење на Судот, не било спонтано дело, туку било планирано и пресметано на претпазлив и намерен начин.

101. Судот е убеден дека киднапирањето на жалителот и држењето во изолација три дена во куќа, вонредно место за притвор надвор од секоја судска рамка, кое било тајно организирано и извршено од страна на безбедносните сили на тужената држава, делувало заплашувачки на жалителот за сметка на неговата загриженост околу тоа што може да му се случи во иднина и мора да предизвикало емоционален и психички стрес. Тој неспорно живеел во постојана состојба на анксиозност која се должела на неговата несигурност за својата судбина. Вистинскиот третман во времето на испрашување на кој тој бил подложен мора да се смета дека му предизвикал значителна психичка болка, страв, агонија и психичко страдање. Судот забележува дека горенаведените мерки биле користени комбинирани и биле применети на жалителот со намера да

се извлече признание за негова наводна вмешаност во бомбашкиот инцидент на 15 јули 2005 година (види, *mutatis mutandis*, *Dikme v. Turkey*, бр.20869/92, §§ 82 и 95, ECHR 2000-VIII).

102. По мислење на Судот, ваквиот третман претставува тортура во значењето на членот 3 од Конвенцијата.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 6 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

103. Жалителот се жалел на повреда на член 6 од Конвенцијата во смисла дека неговата осуда се засновала на неговото признание од 16 август 2005 година, кое наводно бил изнудено. Релевантниот дел од член 6 од Конвенцијата е како што следи:

„При утврдувањето на ... било какво кривично обвинение лицето има право на правично ... судење ... од... суд ...”

A. Допуштеност

104. Владата не поднесе приговор во однос на допуштеноста на овие жалбени наводи.

105. Судот нотира дека овие жалбени наводи не се очигледно неосновани во смисла на член 35 § 3 (а) од Конвенцијата. Тој понатаму нотира дека тие не се недопуштени по било кој друг основ. Оттука, мора да се прогласат за допуштени.

Б. Основаност

1. Поднесоци на страните

106. Жалителот се повика на релевантната судска пракса на Судот, тврдејќи дека немал правично судење, бидејќи неговата осуда се засновала на незаконски добиени докази, имено неговата изјава од 16 август 2005 година прибавена со повреда на неговите права според член 3 од Конвенцијата. И покрај фактот дека судовите прифатиле други докази, органите не успеале да превземат потребни мерки за

изведување на докази со цел утврдување на веродостојноста на наводите на жалителот за малтретирање.

107. Владата се произнесе дека полициските и судските записници за притворот и сослушувањето на жалителот пред истражен судија биле изготвени во согласност со закон. Жалителот не поднел жалба против било кој од овие записници, иако имал право да го стори тоа (види став 14 погоре). Тие потврдиле дека неговата изјава-признание од 16 август 2005 година била детална, концизна и доследна. Тоа морало да биде анализирано заедно со други прифатени докази, имено извештаи за претрес, докази за разговор на мобилен телефон меѓу сообвинетите во релевантното време, како и изјавите на сведоците предложени од страна на жалителот (вторите докази биле предложени во поглед на тоа каде се наоѓал жалителот во моментот на експлозијата, а не во врска со неговото наводно грабнување од страна на полицијата на 12 август 2005 година). Домашните судови извршиле детален преглед на овие докази и дале доволно образложенија за своите одлуки.

2. Оценка на Судот

108. Судот потсетува дека употребата на докази добиени спротивно на член 3 во кривичната постапка покренува сериозни прашања за правичноста на постапката. Судот утврди во поглед на признанијата, како такви, дека прифаќањето на изјави добиени како резултат на мачење како доказ за утврдување на релевантните факти во кривични постапки ја прави постапката неправична во целина. Овој наод се применува без оглед на доказната вредност на изјавите и независно од тоа дали нивната употреба била пресудна во обезбедување осуда на обвинетиот (*Gäfgen*, цитирана погоре, §§ 165 и 166). Било кој друг заклучок само би послужил индиректно да се озакони морално неоправдано однесување кое креаторите на членот 3 од Конвенцијата сакале да го забранат (види *Jalloh*, цитирана погоре, § 105, и *Harutyunyan v. Ерменија*, бр.36549/03, § § 64-66, ECHR 2007). Во него се истакнува во овој контекст дека членот 15 од Конвенцијата

на Обединетите нации против тортуре и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување (види став 56 погоре) предвидува дека нема да се користат изјавите за кои е утврдено дека се дадени како резултат на тортурата како доказ во постапката против жртва на тортуре. Македонското кривично право исто така предвидува дека кривични обвиненија не може да се засноваат на докази добиени со кршење на човековите права и слободи, вклучувајќи ја и забраната на тортуре (види став 52 погоре).

109. Судот нотира дека во постапката пред домашните судови жалителот тврдел дека неговото признание од 16 август 2005 година за време на испрашувањето од страна на истражен судија било незаконски прибавено, имено, дека било дадено под принуда. Судечкиот суд ја навел оваа изјава и ја сметал за веродостојна. Апелациониот суд не се посомневал во нејзината веродостојност и навел дека "(тоа беше) чин на прифаќање и каење за незаконски дејствија" (види став 45 погоре). Домашните судови ја употребиле таа изјава како доказ во кривичната постапка против жалителот. Тие изрично ги засновале своите наоди за фактичката состојба во врска со извршувањето на кривичното дело од страна на жалителот, а со тоа и наодите пресудни за осудата на жалителот за тероризам, врз припаданието дадено од жалителот.

110. Судот се повикува на својот заклучок даден погоре дека жалителот бил изложен на тортуре од страна на безбедносните сили на одговорната држава за време на непризнатиот притвор помеѓу 12 и 16 август 2005 година. Во отсуство на какво било уверливо објаснување, тој утврди дека припаданието на жалителот од 16 август 2005 година било дадено како последица на постапувањето и стравот што тој го доживеал потоа. Во такви околности, Судот смета дека со употребата на таквите докази судењето на жалителот било неправично во целина.

111. Според тоа, има повреда на член 6 § 1 од Конвенцијата.

III. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 13, ВО ВРСКА СО ЧЛЕН 3 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

112. Конечно, жалителот се жалеше според членот 13 од Конвенцијата дека немало ефикасен правен лек во однос на неговите жалби согласно член 3 од Конвенцијата. Член 13 гласи:

“Секој чии права и слободи признати со оваа Конвенцијата се повредени, има право на ефикасен правен лек пред домашните органи, дури и тогаш кога повредата на овие права била сторена од лица при вршење на службена должност.”

A. Поднесоци на страните

113. Владата тврдеше дека жалителот нема "аргументиран навод" за повреда на неговите права согласно член 3 од Конвенцијата.

114. Жалителот тврдеше дека неуспехот на јавниот обвинител да одлучи по неговата кривична пријава го спречила да превземе гонење како тужител. Исто така, тој тврдеше дека во тужената држава постои практика органите на прогонот да не ги истражуваат случаите на наводно малтретирање од страна на службените лица за спроведување на законот.

Б. Оценка на Судот

115. Имајќи ги предвид основите врз кои утврди повреда на процедуралниот аспект на член 3, Судот ја прогласува жалбата за допуштена по овој основ, но смета дека не се покренува посебно прашање според член 13 од Конвенцијата (види *Јашар*, цитирана погоре, § 62; *Сулејманов*, цитирана погоре, § 55; и *Целадинов и други*, цитирана погоре, § 77).

IV. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

116. Член 41 од Конвенцијата предвидува:

„Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или нанејзините протоколи, и ако внатрешното право на заинтересираната Висок страна договорничка овозможува само делумно отстранување на последиците на таа повреда, Судот ù дава на оштетената страна, доколку е потребно, правично задоволување.“

А. Штета

117. Жалителот бараше износ помеѓу 3.000 и 7.000 евра (EUR) на име на нематеријална штета „зависно од бројот на утврдени повреди“. Не бараше надомест на име на материјална штета.

118. Владата го оспори барањето како неосновано.

119. Судот смета дека жалителот мора да претрпел нематеријална штета како резултат на најдената повреда. Му доделува EUR 7.000 на име на нематеријална штета согласно барањето, плус било која такса што може да биде наплатена.

Б. Трошоци

120. Жалителот побаруваше и EUR 1.010 за трошоци направени „во постапката во Стразбур“. Овој износ се однесува на адвокатските трошоци за неговиот правен застапник за изготвување на жалбата и коментарите поднесени како одговор на опсервациите на Владата; консултации со жалителот и неговата мајка; за поднесување на кривичната пријава пред јавниот обвинител; како и за поштенски трошоци (во прилог копија од потврдата за плаќање). Претставникот на жалителот наведе дека тој го застапувал жалителот *pro bono*, и побара било кој доделен износ според ова заглавие да му биде исплатено директно нему.

121. Владата ги оспори овие побарувања како неосновани и прекумерни.

122. Согласно праксата на Судот, жалителот има право на надомест на трошоци само доколку се покаже дека истите биле навистина и нужно направени и се разумни во количината (види

Editions Plon v. France, бр.58148/00, § 64, ECHR 2004-IV). Во односниот случај, со оглед на расположливиот материјал и горните критериуми, Судот смета дека е разумно да ја додели целокупната сума што жалителот ја побарува, плус било која такса која би можела да му биде наплатена. Износот треба да се исплати на банкарската сметка на претставникот на жалителот.

В. Затезна камата

123. Судот смета дека затезната каматна стапка треба да се заснова на маргиналната стапка за позајмица на Европската централна банка, на која треба да се додадат трипроцентни поени.

ОД ТИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ, ЕДНОГЛАСНО,

1. *Ja прогласува* жалбата за допуштена;
2. *Смета* дека има повреда на член 3 од Конвенцијата заради пропустот на властите да ги истражат наводите на жалителот за малтретирање од полицијата;
3. *Смета* дека има повреда на член 3 од Конвенцијата заради малтретирањето од страна на агенти на одговорната држава;
4. *Смета* дека има повреда на член 6 § 1 од Конвенцијата заради користењето на изјавата-признание на жалителот од 16 август 2005 година во кривичната постапка против него;
5. *Смета* дека не е неопходно да се разгледа наводот за отсуство на ефективен лек согласно член 13 од Конвенцијата;

6. *Смета дека*

(а) одговорната држава треба да му ги плати на жалителот, во рок од три месеци од денот кога пресудата ќе стане конечна согласно член 44 § 2 од Конвенцијата, следните суми, кои треба да се конвертираат во националната валута на одговорната држава по стапка која е применлива на денот на исплатата:

(i) EUR 7,000 (седум илјади евра), плус било која такса што би можела да биде наплатена, на име на нематеријална штета;

(ii) EUR 1,010 (илјада и десет евра), плус било која такса што би можела да биде наплатена на жалителот, на име на трошоци, кои треба да се исплатат на банкарската сметка на застапникот на жалителот;

(б) по истекот на горенаведените три месеци до исплатата ќе биде пресметана обична камата на горните суми, по стапка еднаква на маргиналната стапка за позајмица на Европската централна банка за време на периодот на доцнење плус трипроцентни поени;

Изработено на англиски јазик, и поднесено во писмена форма на 29 октомври 2015 година, согласно Правилото 77 §§ 2 и 3 од Деловникот на Судот.

Søren Nielsen
Секретар

András Sajó
Претседател